

STUDENȚI DIN COMITATUL FĂGĂRAȘ LA FACULTATEA DE TEOLOGIE A UNIVERSITĂȚII DIN CERNĂUȚI (1875-1918)

RĂZVAN MIHAI NEAGU¹

STUDENTS FROM FĂGĂRAȘ COUNTY AT THE THEOLOGICAL FACULTY OF THE UNIVERSITY OF CERNĂUȚI (1875-1918)

ABSTRACT

The Romanian community from Făgăraș county gave between 1875-1918 five students at the Theological Faculty in Cernăuți. Although they came from modest families, these young persons understood that studying in a university is the only form of social and professional ascension. They become remarkable personalities of Romanian Orthodoxy from the interwar period, especially if we refer to Ilie Beleuță and Ioan Dobre. Both dedicated their entire activity to the Romanian Orthodox Church and to the Romanian school. Ilie Beleuță was one of the most distinguished theology professors of the interwar period, who taught at the Theological Academy in Sibiu. Ioan Dobre was archpriest of Deva. The life and the activity of the other three students is less known. Gheorghe Enescu was parish priest in Moieciu de Jos. Gheorghe Guiman did not follow the priesthood career and worked in the public administration. Ioan Mardan was teacher in Turda at the King Ferdinand High School.

Keywords: student, Theology, Făgăraș county, Romanian Orthodox Church, Cernăuți, University.

Preliminarii. Universitatea din Cernăuți a fost creată în anul 1875, la distanță de un secol de la intrarea Bucovinei în componența Imperiului Habsburgic². Autoritățile imperiale au dorit astfel să întărească legăturile dintre centrul vienez și societatea locală cernăuțeană, înființarea universității servind propagandei oficiale a statului austriac. Pe de altă parte, instituția de învățământ superior avea ca sarcină să acopere nevoile educaționale ale unei zone dinamice economic. Decizia finală de întemeiere a Universității din Cernăuți a luat-o împăratul Franz Joseph, care a semnat decretul de înființare la Palatul Schönbrunn, la 30 septembrie 1875. Noua instituție de învățământ

¹ Profesor, doctor în istorie, Colegiul Tehnic Turda;
e-mail: neagurazvan10@yahoo.com.

² *Istoria Românilor*, vol. VII, tom II. *De la Independență la Marea Unire (1878-1918)*, București, Editura Enciclopedică, 2003, p. 550.

superior a purtat până în anul 1918 numele împăratului fondator, *Franz Joseph Universität* sau *Alma Mater Francisco-Josephina*³. Inaugurarea oficială a cursurilor universitare a avut loc la 4 octombrie 1875 într-un cadru solemn⁴. Universitatea din Cernăuți era cea mai estică instituție de învățământ superior din Austria, dar și cea mai mică⁵. Ea a fost concepută și creată ca o instituție germană, care avea ca scop răspândirea și promovarea culturii germane într-o provincie (Bucovina) eterogenă din punct de vedere etnic. Universitatea din Cernăuți a fost unul dintre instrumentele politicii de germanizare a Bucovinei, imaginată și pusă în practică de autoritățile imperiale vieneze. Primul rector al Universității din Cernăuți a fost juristul Constantin Tomasciuc (1840-1889), care provenea dintr-o familie mixtă (tatăl era rutean, iar mama româncă)⁶.

Construită pe tiparul clasic medieval, Universitatea din Cernăuți a avut inițial trei facultăți: Facultatea de Teologie Greco-Orientală (*Griechisch-orientalische theologische Fakultät*), Facultatea de Drept și Științe Politice (*Rechts und staats-wissenschaftliche Fakultät*) și Facultatea de Filozofie (*Philosophische Fakultät*)⁷. Din punctul de vedere al organizării, instituția academică din Cernăuți înregistra o premieră: era singura universitate din Austro-Ungaria care avea o facultate de teologie ortodoxă. În cadrul acesteia s-a format elita intelectuală ortodoxă din monarhia dualistă și nu numai. Instituția de învățământ beneficia de un corp profesoral de elită foarte bine pregătit, format mai ales din profesori români, dar și ruteni.

Printre studenții teologi care au învățat la Cernăuți în perioada analizată s-au numărat și cei din comitatul Făgăraș. Aceștia au fost în număr de cinci. Din acest comitat proveneau cei mai mulți studenți originari din Transilvania la Facultatea de Teologie din Cernăuți, în perioada 1875-1918. Acest fapt nu este deloc surprinzător dacă luăm în calcul câteva aspecte. În primul rând, comitatul Făgăraș era o zonă cu o populație covârșitor românească, care a oscilat în jurul procentului de 90%. Astfel, conform datelor din recensămintele oficiale, procentul populației românești din comitatul Făgăraș era de 92,8% în anul 1869, 87,7% în 1880, 89,3% în 1890, 89,9% în 1900, respectiv 88,7% în anul 1910⁸. Pe de altă parte, structura confesională a

³ Constantin Ungureanu, *Bucovina în perioada stăpânirii austriece. 1774-1918*, Chișinău, Editura Civitas, 2003, p. 223.

⁴ Anton Norst, *Alma Mater Francisco-Josephina*, Czernowitz, 1900, p. 11; Vasile Lipan, *Alma Mater Cernautensis*, București, Editura Farmaceutică, 1999, p. 3.

⁵ Lucian Nastasă, *Itinerarii spre lumea savantă. Tineri din spațiul românesc la studii în străinătate (1864-1944)*, Cluj-Napoca, Editura Limes, 2006, p. 34.

⁶ V. Lipan, *op. cit.*, p. 6.

⁷ Nicolae Ciachir, *Din istoria Bucovinei (1775-1944)*, București, Editura Oscar Print, 1999, p. 66.

⁸ Constantin Băjenaru, *Comitatul Făgăraș (1876-1918)*, Alba Iulia, Editura Altip, 2016, p. 98-99.

populației românești din acest comitat arată faptul că peste jumătate aparține cultului ortodox, într-un procent care a oscilat între 64,6%-65%⁹. Toți studenții făgărășeni proveneau din mediul rural. Din păcate, condiția lor socială nu este cunoscută pentru toți cei cinci. Abia pentru trei dintre aceștia se știe din ce mediu familial proveneau. Astfel, doi erau fii de agricultori, deci proveneau din familii simple, în timp ce unul era fiu de comerciant. În momentul înmatriculării la Cernăuți, tinerii făgărășeni aveau deja o foarte bună pregătire educațională. Doi dintre ei au absolvit Gimnaziul Ortodox din Brașov, același număr de persoane a absolvit Gimnaziul Superior Greco-Catolic din Blaj, în timp ce unul dintre făgărășeni și-a finalizat studiile medii la Gimnaziul Fundațional din Năsăud. După finalizarea acestor studii, toți cei cinci tineri făgărășeni au urmat cursurile Seminarului Andreian din Sibiu, prestigioasă școală clericală transilvăneană, fondată de mitropolitul Andrei Șaguna. Astfel, când aceștia au ajuns în capitala Bucovinei, aveau deja o temeinică pregătire teologică.

Cariera ulterioară a studenților teologi făgărășeni, care au învățat la Cernăuți. Cel mai relevant aspect al vieții și activității studenților era cariera lor ulterioară. În cele ce urmează vom realiza fișe biografice pentru fiecare dintre studenții teologi făgărășeni care și-au desăvârșit pregătirea educațională în capitala Bucovinei, prezentându-i în ordine alfabetică.

Fără îndoială, cea mai importantă personalitate a comitatului Făgăraș care a studiat teologia la Cernăuți în perioada analizată de noi a fost **Ilie Beleuță** (1878-1972). Acesta s-a născut în 2 martie 1878 la Mândra, comitatul Făgăraș (azi jud. Brașov), într-o familie simplă de agricultori și s-a remarcat mai ales ca profesor. El a terminat studiile secundare la Gimnaziul Ortodox din Brașov, unde în anul 1899 și-a susținut cu succes examenul de maturitate. Inițial, nu a fost atras de teologie și a început să studieze matematica în cadrul Facultății de Științe a Universității din București (1899-1900), însă nu și-a finalizat pregătirea în acest domeniu. Între 1900-1901 și-a servit țara, fiind încorporat în armata austro-ungară. Schimbarea de opțiune în viața acestui personaj a avut loc în primul an al secolului al XX-lea, când s-a înscris la Seminarul Andreian. În perioada studiilor sibiene (1901-1904)¹⁰, Beleuță a activat în cadrul *Societății de lectură "Andrei Șaguna"*, fiind ales președinte, respectiv vice-președinte al acestui for studențesc. A fost un tânăr implicat la nivel social, promotor și apărător al ideilor naționale românești. Marele om de cultură Onisifor Ghibu afirmă într-una din cărțile sale de amintiri că în anul 1904 autoritățile i-au interzis atât lui Beleuță, cât și altora, să participe, ca

⁹ *Ibidem*, p. 100.

¹⁰ Eusebiu Roșca, *Monografia Institutului Seminarial Teologic-Pedagogic "Andreian" al Arhiepiscopiei Gr. Or. Române din Transilvania*, Sibiu, Tiparul Tipografiei Arhiepiscopale, 1911, p. 164.

reprezentant al tinerimii studioase din Sibiu, la două evenimente ale comunității românești din Austro-Ungaria, serbările de la Oradea dedicate aniversării a 40 de ani de la apariția revistei *Familia* și a împlinirii vârstei de 70 de ani a fondatorului acesteia, Iosif Vulcan, respectiv comemorarea la Mănăstirea Putna a 400 de ani de la moartea domnitorului Moldovei, Ștefan cel Mare¹¹.

Deși pregătirea de la Sibiu era de o calitate foarte bună, tânărul Beleuță a considerat că trebuie să-și desăvârșească pregătirea în cadrul Facultății de Teologie din Cernăuți, unde este atestat ca student în anul 1906¹², însă considerăm că prezența sa în capitala Bucovinei este anterioară acestui moment. Potrivit informațiilor vehiculate de autorii Mészáros Andor, Szögi László și Varga Júlia, anul în care Beleuță părăsește Facultatea de Teologie din Cernăuți este 1906, făcându-se mențiunea că a studiat acolo patru semestre, deci doi ani¹³. Așadar, dacă luăm în considerare datele oferite de cei trei istorici maghiari ar rezulta că Ilie Beleuță a studiat în capitala Bucovinei între 1904-1906, perioadă pe care o acceptăm și noi.

După terminarea studiilor teologice a revenit în Transilvania și a deținut un prim post, acela de econom (administrator) al Seminarului Andreian (1909-1910)¹⁴. Ulterior, Ilie Beleuță a fost profesor de religie la Gimnaziul de stat din Făgăraș (1910-1920)¹⁵, cultivându-le elevilor săi dragostea de neam și limbă, motiv pentru care a avut de suferit rigorile autorităților maghiare în perioada Primului Război Mondial. În anul 1917, împreună cu alți lideri ai românilor făgărașeni, Beleuță a fost obligat să semneze un act de fidelitate față de statul maghiar¹⁶. Profesorul Beleuță s-a remarcat ca unul dintre corifeii mișcării naționale românești din comitatul Făgăraș și a fost implicat în realizarea Marii Uniri. El a făcut parte din comitetul de conducere al Consiliului

¹¹ Onisifor Ghibu, *Amintiri despre oameni pe care i-am cunoscut*, prefață de Crișan Mircioiu, ediție îngrijită de Crișan Mircioiu și Șerban Polverejan, note și comentarii de Ș. Polverejan, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1974, p. 82-83.

¹² Cornel Sigmirean, *Istoria formării intelectualității românești din Transilvania și Banat în epoca modernă*, Cluj-Napoca, Editura Presa Universitară Clujeană, 2000, p. 691, nr. 7.104; Szögi László, *Studenți români din Transilvania la universitățile din Europa în secolele XVI-XX*, Târgu Mureș, Editura Universității "Petru Maior", 2011, p. 166, nr. 1.348; Szabó Miklós, Simon Zsolt, Szögi László, *Erdélyiek Külföldi Egyetemjárása 1849-1919 Között*, 1 kötet, Marosvásárhely, Mentor Kiadó, 2014, p. 108, nr. 696.

¹³ Mészáros Andor, Szögi László, Varga Júlia, *Magyarországi diákok a Habsburg Birodalom kisebb egyetemén és akadémiáin 1789-1919*, Budapest, 2014, p. 469, nr. 6.944.

¹⁴ E. Roșca, *op. cit.*, p. 131.

¹⁵ Mircea Păcurariu, *Dicționarul Teologilor Români*, București, Editura Univers Enciclopedic, 1996, p. 45.

¹⁶ C-tin Băjenaru, *op. cit.*, p. 261.

Național Român din Făgăraș constituit la 11 noiembrie 1918¹⁷. Ilie Beleuță a fost prezent la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia din 1 decembrie 1918, împreună cu protopopul Nicolae Borzea și alții, în cadrul căreia s-a decis unirea Transilvaniei cu România, reprezentând *Reuniunea femeilor române ortodoxe din Făgăraș*¹⁸.

După constituirea României Mari, datorită calităților sale profesionale și morale deosebite, mitropolitul Transilvaniei, Nicolae Bălan, îl aduce la Sibiu și-l numește într-o primă fază profesor la Școala Normală "Andrei Șaguna"¹⁹, iar apoi face pasul spre învățământul superior devenind profesor suplinitor de Istorie Bisericească la Seminarul Andreian. Făgărașeanul devine unul dintre colaboratorii apropiați ai mitropolitului Transilvaniei. Profesorul Ilie Beleuță a primit titularizarea în anul 1922 la catedra de Istorie Bisericească și Patrologie²⁰. La 26 octombrie 1920 a fost hirotonit diacon celib, iar la 25 septembrie 1922 este hirotonit preot; din 1928 va fi protopop onorific. O perioadă, el a îndeplinit și sarcina de duhovnic al studenților teologi. În anul 1922, Beleuță l-a însoțit pe mitropolitul Nicolae Bălan la serbările care au avut loc la Alba Iulia, legate de încoronarea perechii regale Ferdinand și Maria ca suverani ai României Mari. La 8 octombrie 1922, Beleuță a făcut parte din soborul preoțesc, care a sfințit Catedrala Încoronării din Alba Iulia²¹. Calitățile sale umane și profesionale, l-au impus pe Beleuță ca membru al Consistoriului spiritual central, fiind confirmat în această calitate chiar de patriarhul Miron Cristea (1927)²².

Beleuță a fost membru al *Asociației clerului "Andrei Șaguna"*, care îi grupa pe preoții din Transilvania, Banat, Crișana și Maramureș, participând la adunările acesteia. Presa vremii îl amintește printre participanții remarcabili la cel de-al doilea congres al asociației menționate, desfășurat în noiembrie 1922 la Sibiu, în cadrul căruia a ținut un discurs. Totodată a fost ales membru în secția Sibiu a asociației²³.

Profesorul Ilie Beleuță a desfășurat o bogată și rodnică activitate didactică unanim apreciată de colegii și studenții săi. S-a remarcat și prin inițiative caritabile, iar în anul 1927 a donat 5.000 de lei pentru refacerea Mănăstirii Brâncoveanu de la Sâmbăta de Sus, în cadrul unei campanii inițiată

¹⁷ *Ibidem*, p. 273.

¹⁸ *Ibidem*, p. 278.

¹⁹ *Foaia Diecezană*, XXXV, nr. 38/13 septembrie (26 septembrie) 1920, Caransebeș, p. 6.

²⁰ M. Păcurariu, *Cărturari sibieni de altădată*, Sibiu, Editura Andreiana, 2015, p. 632.

²¹ *Telegraful Român*, LXX, nr. 76/27 septembrie (10 octombrie) 1922, Sibiu, p. 1.

²² *Foaia Diecezană*, XLII, nr. 8/20 februarie 1927, p. 6.

²³ *Biserica și Școala*, XLVI, nr. 48/27 noiembrie (10 decembrie) 1922, Arad, p. 3-4; *Idem*, XLVI, nr. 49/4 (17) decembrie 1922, p. 4.

în acest sens de mitropolitul Bălan²⁴. O bună colaborare a avut cu *Societatea Femeilor Ortodoxe*, filiala Sibiu, care a inițiat în duminicile din Postul Mare ale anului 1924 cursuri de catehizare pentru tinerii din Sibiu și ucenici, în cadrul cărora profesori de la Academia Andreiană urmau să tâlcuiască înțelesul rugăciunilor de toate zilele. Printre cadrele didactice înscrise în acest proiect s-a numărat și Ilie Beleuță, alături de mari personalități ale Ortodoxiei, ca Policarp Morușca și Nicolae Colan²⁵.

În plan științific, a publicat numeroase studii, materiale și articole, mai ales în *Revista Teologică* și *Telegraful Român* de la Sibiu. A insistat mult asupra operei teologului francez Vladimir Guettée (catolic convertit la Ortodoxie), ale cărui lucrări le-a tradus în limba română. Pentru activitatea sa rodnică statul român l-a răsplătit pe Ilie Beleuță cu Medalia *Răsplata Muncii pentru Biserică*, clasa I, și Ordinul Național *Steaua României*, clasa I²⁶. Începând cu 1 iulie 1940 profesorul Ilie Beleuță a fost pensionat²⁷, iar în *Revista Teologică* apăreau următoarele considerații privind persoana și activitatea sa: "A adus cu sine, la catedră, pe lângă o uimitoare erudiție, o corectitudine și punctualitate rar întâlnite, pilda unei vieți de modestie exemplară și podoabele unui caracter ferm și sobru. Bucuria vieții sale a fost datorită împlinirii. A iubit cartea cu dragostea cu care își înconjură discipolii. Și mai presus de toate, ținea mucenicește la ortodoxia Bisericii și a învățământului nostru. Neuitate vor rămâne, pentru toți cei ce le-au ascultat, înflăcăratele și temeinicele sale cursuri despre schisma de la 1054 și istoria încercărilor de unire a bisericilor creștine. S-a despărțit de înalta școală de Teologie pe care a slujit-o cu râvnă arzândă, împăcat că de acum încolo va afla răgazul necesar ca să-și orânduiască pentru tipar numeroasele lucrări ce le posedă în manuscris²⁸. După pensionare s-a retras în satul natal, dedicându-se lecturii și studiului. Nu deținem date despre el în perioada comunistă. A trecut la cele veșnice la Mândra, pe 19 noiembrie 1972.

Unul dintre fâgărășenii iluștri care au studiat la Cernăuți a fost **Ioan Dobre** (1875-1928). El s-a născut la Zărnești, comitatul Făgăraș (azi jud. Brașov), într-o familie simplă de agricultori²⁹, și a terminat studiile secundare la Gimnaziul Ortodox din Brașov, iar apoi s-a îndreptat spre Sibiu, unde între anii 1894-1897 a studiat la Seminarul Andreian³⁰. În timpul cât a învățat la Sibiu, Dobre a făcut parte din *Societatea de lectură "Andrei Șaguna"* a ele-

²⁴ *Telegraful Român*, LXXV, nr. 5-6/18 ianuarie 1927, Sibiu, p. 2.

²⁵ *Foaia Diecezană*, XXXIX, nr. 9/3 (16) martie 1924, Caransebeș, p. 7.

²⁶ M. Păcurariu, *Cărturari sibieni*, p. 633.

²⁷ *Telegraful Român*, LXXXVIII, nr. 16/14 aprilie 1940, p. 4.

²⁸ *Revista Teologică*, XXX, nr. 11-12, noiembrie-decembrie 1940, p. 594.

²⁹ Victor I. Șuiaga, *Consiliul Național Român din Deva 1918-1919*, Deva, 1994, p. 83.

³⁰ E. Roșca, *op. cit.*, p. 161.

vilor de la Seminarul Andreian. La un moment dat, a ocupat o funcție de conducere în această asociație. Astfel, la 15 septembrie 1895, fiind cleric în cursul al II-lea, a fost ales notar³¹.

Inițial, Dobre a dorit să se dedice slujirii altarului și a candidat fără succes pentru postul de paroh la parohia a II-a din orașul Orăștie. La aceste alegeri, desfășurate la 14/26 martie 1899, Dobre a obținut abia un vot, fiind surclasat de Ioan Budoiu, paroh la Câmpuri-Surduc (30 de voturi) și mai ales de Ioan Moța, tatăl eroului legionar Ion Moța (125 de voturi), care a fost declarat învingător³².

După acest eșec, tânărul Dobre a decis să-și completeze studiile teologice cu ajutorul unei burse oferită de Arhiepiscopia Sibiului, la Facultatea de Teologie din Cernăuți (1899-1901)³³. În paralel, tânărul transilvănean a urmat și cursurile Facultății de Filozofie din cadrul universității bucovinene între 1899-1902³⁴. A făcut parte din societatea studentescă *Junimea*, în cadrul căreia a susținut în anul universitar 1899-1900 conferința *George Lazăr, biografie*³⁵. La 23 iulie 1904, tânărul transilvănean a obținut titlul științific de doctor în teologie la Universitatea din Cernăuți³⁶. Referitor la parcursul său școlar, în noiembrie 1901 ziarul *Telegraful Român* își informa publicul că Ioan Dobre a trecut cu succes de primul examen pentru obținerea doctoratului³⁷. În timpul studenției a activat și în societatea studentescă *Academia Ortodoxă* din Cernăuți, în cadrul căreia a deținut și o funcție în conducere; la 29 noiembrie 1900, a fost ales secretar de externe pentru anul societar 1900-1901³⁸.

După absolvire, Ioan Dobre a revenit în Transilvania și pentru scurt timp a fost profesor de religie (catehet) la Gimnaziul de stat din Sibiu (1904-1909). La începutul anului 1908, el a candidat, din nou fără succes, la postul de protopop de Geoagiu, fiind învins de Ioan Popovici, parohul de Ghelmar³⁹. Tot în 1908, el a donat Școlii de Aplicație din Sibiu 45 de bolovani, care conțineau aur, argint, fier și alte minerale⁴⁰. S-a realizat vocațional și profe-

³¹ *Telegraful Român*, XLIII, nr. 107/26 septembrie (8 octombrie) 1895, p. 427.

³² *Idem*, XLVII, nr. 29/16 (28) martie 1899, p. 119.

³³ Szögi László, *op. cit.*, p. 166, nr. 1.341; Mészáros Andor, Szögi László, Varga Júlia, *op. cit.*, p. 469, nr. 6.934; Szabó Miklós, Simon Zsolt, Szögi László, *op. cit.*, p. 223, nr. 1.759.

³⁴ C. Sigmirean, *op. cit.*, p. 693, nr. 7.125.

³⁵ Corneliu Crăciun, *Societăți academice din Bucovina (I) – Arboroasa și Junimea*, Oradea, Fundația Culturală Cele Trei Crișuri, 1997, p. 203.

³⁶ *Telegraful Român*, LII, nr. 74/13 (26) iulie 1904, p. 299.

³⁷ *Idem*, XLIX, nr. 127/13 (26) noiembrie 1901, p. 517.

³⁸ *Biserica și Școala*, XXIV, nr. 50/10 (23) noiembrie 1900, p. 441.

³⁹ *Telegraful Român*, LVI, nr. 16/12 (25) februarie 1908, p. 67.

⁴⁰ *Idem*, nr. 65/17 (30) iunie 1908, p. 269.

sional odată cu numirea sa ca preot și protopop al Devei⁴¹, oficiu pe care l-a îndeplinit între anii 1909-1928. A fost ales în această demnitate de Consistoriul arhidiecezan de la Sibiu în ședința din 1/14 iunie 1909⁴². Totodată a predat religia în școlile din orașul de pe Mureș. Activitatea protopopului Ioan Dobre a inclus și o parte culturală, desfășurată în cadrul societății ASTRA, iar în anul 1911 a fost ales director al despărțământului Deva⁴³, post pe care l-a deținut și în perioada interbelică până în anul 1922. Ioan Dobre s-a remarcat inițiind în 1913 o colectă publică pentru ridicarea unui monument în cinstea marelui aviator român Aurel Vlaicu, decedat în acel an. Protopopul a ținut cu regularitate conferințele preoțești, care au discutat problemele curente bisericești. Se remarcă în acest sens conferința din 1911, în care Dobre a atras atenția asupra nevoii ca în fiecare parohie să existe un duhovnic⁴⁴. O constantă a activității sale au fost operele caritabile. În 1914, a donat 200 de coroane în cadrul unei campanii pentru rezidirea Seminarului Andreian de la Sibiu⁴⁵.

În timpul Primului Război Mondial, Dobre s-a implicat în ajutorarea soldaților răniți aflați în spitalele din Deva, pentru care a colectat fonduri. În perioada mării conflagrații, protopopul Devei a rămas un apropiat al păstoriiților pe care îi avea în grijă. La 20 februarie 1916, Ioan Dobre a participat la înmormântarea preotului Nicolae Roman din Vălișoara, slujind și ținând o cuvântare funebră în care l-a elogiât pe cel decedat⁴⁶. La 15 august 1916, protopopul Ioan Dobre a fost cel care a predat orașul Deva armatei române, proaspăt intrată în război⁴⁷. În martie 1917, protopopul a condus ceremonia funerară a preotului Serafim Olariu din Brănișca, rostind și un panegiric al defunctului⁴⁸. Dobre a sprijinit presa românească din Transilvania, donând în 1917 suma de cinci coroane la Fondul ziaristilor de la Sibiu⁴⁹.

În preajma Marii Uniri, el a fost președintele Consiliului Național Român din Deva, creat la 10 noiembrie 1918⁵⁰. Deși a fost unul dintre perso-

⁴¹ *Șematismul bisericii ortodoxe-orientale române din Ungaria și Transilvania pe anul 1910*, în "Calendariu pe anul comun de la Christos 1910", anul 59, Sibiu, Editura și tiparul tipografiei arhidiecezane, p. 66.

⁴² *Telegraful Român*, LVII, nr. 59/2 (15) iunie 1909, p. 247.

⁴³ *Transilvania*, nr. 5-6, septembrie-decembrie 1911, p. 782.

⁴⁴ Valeria Sorostineanu, *Viața religioasă și sentimentul religios la românii ortodocși din Transilvania, 1899-1916*, Cluj-Napoca, Editura Argonaut, 2005, p. 260.

⁴⁵ *Telegraful Român*, LXII, nr. 33/25 martie (7 aprilie) 1914, p. 134.

⁴⁶ *Idem*, LXIV, nr. 27/10 (23) martie 1916, p. 107.

⁴⁷ Olimpia Palamariu, *Deva în preajma Marii Uniri - pagini din consemnările unui contemporan: avocatul hunedorean dr. Victor I. Șuiaga*, în "Sargetia", XXXII, 2004, p. 116-117.

⁴⁸ *Telegraful Român*, LXV, nr. 19/14 (27) martie 1917, p. 75.

⁴⁹ *Idem*, LXVI, nr. 3/11 (24) ianuarie 1918, p. 11.

⁵⁰ V.I. Șuiaga, *op. cit.*, p. 26, 32.

najele care au contribuit cel mai mult la realizarea Marii Uniri în comitatul Hunedoara, protopopul Devei nu a putut participa la marele eveniment de la Alba Iulia din 1 decembrie 1918, fiind bolnav. A fost reprezentat de preotul D. Bobei din Petreni⁵¹. În perioada interbelică, Ioan Dobre și-a continuat activitatea anterior începută, fiind ales consilier județean, iar pe plan clerical a fost deputat sinodal al Arhiepiscopiei Sibiului. Din punct de vedere politic, a fost membru al Partidului Național Român, iar la 21 septembrie 1921 îl regăsim pe protopopul Devei la o adunare a acestei formațiuni ținută în orașul de reședință al județului Hunedoara⁵². În anul 1922 el s-a implicat în organizarea festivităților prilejuite de comemorarea lui Avram Iancu cu ocazia semicentenarului morții sale. Ioan Dobre a fost cel care a inițiat renovarea și împodobirea cu pictură a actualei Catedrale *Sf. Nicolae* din Deva, în anul 1927. Protopopul Ioan Dobre a murit la 19 iunie 1928, fiind inițial înmormântat la Deva, iar apoi reînhumat în orașul natal (1930)⁵³. Pe plan personal, protopopul Devei a fost căsătorit, din 29 iunie 1909, cu Olivia Oprea (1889-1977), originară din Ilia⁵⁴. Cuplul a avut doi copii: Ioan (avocat) și Lucia.

Un alt personaj, mai puțin cunoscut, care a studiat teologia la Cernăuți a fost preotul **Gheorghe Enescu**. Datele despre el sunt foarte puține. Nu avem niciun fel de informații despre familia sa. Știm că era originar din Bran, comitatul Făgăraș (azi jud. Brașov) și că și-a finalizat studiile secundare la Gimnaziul Superior Greco-Catolic din Blaj. Tânărul transilvănean a urmat și cursurile Seminarului Andreian din Sibiu, cel mai probabil între anii 1886-1889⁵⁵. În perioada studiilor teologice sibiene, el a activat în cadrul *Societății de lectură "Andrei Șaguna"* a elevilor de la Seminarul Andreian, încă de la început, fiind ales în anul 1886 membru în comitetul de conducere, funcție pe care și-o va păstra și în anii 1887 și 1888⁵⁶.

În anul 1892, el apare menționat în presa vremii ca *teolog absolut*⁵⁷, indiciu clar al faptului că își finalizase studiile teologice de la Sibiu. De

⁵¹ *Ibidem*, p. 84.

⁵² Marin Pop, *Activitatea organizației Partidului Național Român din județul Hunedoara în perioada 1919-1922*, în "Sargetia", Serie Nouă, II, Deva, 2011, p. 478.

⁵³ *Telegraful Român*, LXXVI, nr. 49/23 iunie 1928, p. 1; Ioan Sebastian Bara, Marcela Balazs, Florin Dobrei, Vasile Ionaș, Ioachim Lazăr, Liviu Lazăr, Paulina Popa, Denisa Toma (coord.), *Județul Hunedoara. Monografie*, vol. 5 (*Personalități Hunedorene*), Casa de Editură Emia, 2015, p. 44.

⁵⁴ *Foaia Diecezană*, XXIV, nr. 30/26 iulie 1909, p. 6; *Telegraful Român*, LVII, nr. 69/27 iunie (10 iulie) 1909, p. 287.

⁵⁵ E. Roșca, *op. cit.*, p. 159.

⁵⁶ *Telegraful Român*, XXXIV, nr. 101/23 septembrie (5 octombrie) 1886, p. 405; *idem*, XXXV, nr. 99/29 septembrie (11 octombrie) 1887, p. 397; *idem*, XXXIV, nr. 99/27 septembrie (9 octombrie) 1888, p. 401.

⁵⁷ *Idem*, XL, nr. 113/31 octombrie (12 noiembrie) 1892, p. 451.

asemenea, Enescu este pomenit și ca învățător. La 1/13 noiembrie 1892, s-a căsătorit cu Elisabeta Enescu la biserica veche din satul Șimon (azi în com. Bran, jud. Brașov)⁵⁸. Vocația sa a fost slujirea altarului, iar în anul 1893 Enescu a fost hirotonit de mitropolitul Transilvaniei, Miron Romanul, preot pe seama parohiei Moieciu de Jos, din tractul protopopesc al Branului⁵⁹. Analiza datelor prezentate de matricolele universitare publicate duce la concluzia că tânărul transilvănean a studiat la Cernăuți între anii 1909-1913⁶⁰. A fost membru al societății *Junimea*. La 12 martie 1911, el este ales în conducerea societății, ca membru fără funcție⁶¹. În același an, numele său apare alături de al altor colegi de la Cernăuți pe o telegramă trimisă colegilor studenți de la Cluj, în care li se solicita acestora din urmă să apere cu propria viață limba română⁶². Tot alături de alți colegi din Transilvania, la începutul anului 1912 Gheorghe Enescu a semnat o telegramă de sprijin pentru 16 tineri teologi români greco-catolici de la Oradea, care învățau la Seminarul Romano-Catolic, persecutați pentru că au vorbit în limba română⁶³. De asemenea, Enescu a fost parte a unui scandal de presă izbucnit în capitala Bucovinei, în cadrul căruia mai mulți studenți din Transilvania erau criticați și denigrați în paginile ziarului *Foaia Poporului*, fiind acuzați că petrec mai mult timp la cafenea decât la facultate și că sunt în compania profesorilor Silvestru Octavian Isopescul și Luță. Într-o scrisoare publicată în ziarul arădean *Românul*, studenții teologi români de la Cernăuți, printre care și Gheorghe Enescu, demontează aceste calomnii și afirmă că dacă se dovedește că au avut o conduită nepotrivită singura instituție care se poate pronunța în acest caz este Facultatea de Teologie din capitala Bucovinei⁶⁴.

După absolvire, Gheorghe Enescu a revenit în Transilvania și a optat pentru continuarea carierei clerical-pastorale, fiind preot la Moieciu de Jos (jud. Brașov). Este atestat în această calitate înainte de a merge la Cernăuți. Astfel, periodicul ASTRA, *Transilvania*, îl prezintă ca membru pe viață al despărțământului Bran (1909)⁶⁵. Din această consemnare reiese că parohul a avut o importantă implicare la nivel cultural, fiind răsplătit în cadrul prestigi-

⁵⁸ *Ibidem*.

⁵⁹ *Șematismul bisericei ortodoxe-orientale române din Ungaria și Transilvania pe anul 1895*, în "Calendariu pe anul comun de la Christos 1895", anul 44, Sibiu, Editura și tiparul tipografiei arhidiecezane, p. 50; *Telegraful Român*, XLI, nr. 56/27 mai (8 iunie) 1893, p. 223.

⁶⁰ Szögi László, *op. cit.*, p. 168, nr. 1.370; Mészáros Andor, Szögi László, Varga Júlia, *op. cit.*, p. 471, nr. 6.986.

⁶¹ *Telegraful Român*, LIX, nr. 30/17 (30) martie 1911, p. 137.

⁶² *Românul*, I, nr. 55/9 (22) martie 1911, Arad, p. 8.

⁶³ *Tribuna*, XVI, nr. 27/4 (17) februarie 1912, Arad, p. 4.

⁶⁴ *Românul*, II, nr. 45/25 februarie (9 martie) 1912, p. 7.

⁶⁵ *Transilvania*, nr. IV, octombrie-decembrie 1909, p. 229.

oasei societăți ASTRA cu un statut privilegiat. În anul 1914, Enescu a donat 150 de coroane pentru refacerea Seminarului Andreian din Sibiu, în cadrul unei campanii de strângere de fonduri în acest scop⁶⁶. Mai știm despre el că în timpul Primului Război Mondial s-a refugiat, între anii 1916-1918, odată cu armata română, în Moldova, Basarabia și Ucraina⁶⁷. Se pare că el a revenit acasă la timp pentru a-și aduce contribuția la Marea Unire. Astfel, la 19 noiembrie 1918, el a luat parte la ședința Consiliului Național Român din Bran, în cadrul căreia a ținut un discurs în care a subliniat necesitatea efectuării unor clarificări referitoare la persoanele care ar tulbura liniștea și care ar fi suspecte⁶⁸.

În perioada interbelică, în granițele României Mari, Enescu și-a continuat munca pastorală la Moieciu de Jos, iar în anul 1927 îl regăsim contribuind cu suma de 1.000 de lei la campania de refacere a Mănăstirii Brâncoveanu de la Sâmbăta de Sus, inițiată de mitropolitul Transilvaniei, Nicolae Bălan⁶⁹. Nu cunoaștem alte informații despre sfârșitul lui Enescu sau alte detalii despre viața și cariera sa, în stadiul actual al cercetărilor.

Un alt student teolog originar din comitatul Făgăraș a fost **Gheorghe Guiman**, care s-a născut la Poiana Mărului (azi jud. Brașov). Datele despre acest personaj sunt destul de puține, însă cu informațiile păstrate se poate schița viața și mai ales activitatea acestui transilvănean care a studiat la Cernăuți. Nu avem date despre când s-a născut. Se pare că tatăl acestuia a fost Gheorghe Guiman, un înstărit comerciant și proprietar din Poiana Mărului, figurând în lista viriliștilor⁷⁰ din comitatul Făgăraș, la începutul secolului al XX-lea⁷¹. Pe anul 1916 acesta avea fixat un impozit de 591 coroane și 77 fileri, potrivit ziarului *Telegraful Român*⁷². De asemenea, comerciantul Gheorghe Guiman a avut și veleități de sprijinitor al mișcării naționale românești, iar în anul 1896 a susținut un protest al românilor brașoveni în contra unei decizii a

⁶⁶ *Telegraful Român*, LXII, nr. 7/21 ianuarie (3 februarie) 1914, p. 27.

⁶⁷ Mircea Păcurariu, *Politica statului ungar față de biserica românească din Transilvania în perioada dualismului, 1867-1918*, Sibiu, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1986, p. 278; Emil Stoian, *Intrarea trupelor române în Bran - 15 august 1916*, în "Acta Terrae Fogarasiensis", III, 2014, p. 148-149.

⁶⁸ *1918 la români. Documentele unirii. Unirea Transilvaniei cu România. 1 decembrie 1918*, vol. VII, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1989, p. 417.

⁶⁹ *Telegraful Român*, LXXV, nr. 20-21/11 martie 1927, p. 3.

⁷⁰ Viriliștilul era în cadrul Imperiului Austro-Ungar o persoană care plătea un impozit ridicat statului, iar ca o consecință a acestui fapt era membru de drept al congregației unui comitat, fără a fi ales, având dreptul de a participa la alegerea deputaților din Parlamentul de la Budapesta.

⁷¹ *Tribuna*, XIV, Arad, 11 noiembrie (29 octombrie) 1910, nr. 232, p. 7.

⁷² *Telegraful Român*, LXIII, Sibiu, 20 octombrie (2 noiembrie) 1915, nr. 110, p. 443.

guvernului ungar, care interzicea întrunirile publice românești de acolo⁷³. Tatăl lui Guiman a fost membru (începând din 1913) al asociațiunii ASTRA, despărțământul Zărnești⁷⁴. Tânărul Gheorghe Guiman a deprins în casa părintească gustul pentru cultură și mai ales pentru studiu, opțiunea sa fiind teologia. Datele de care dispunem despre parcursul său școlar nu sunt foarte concludente și pe deplin lămuritoare în această chestiune. Conform matricolelor universitare publicate este cert faptul că Guiman și-a finalizat studiile secundare la Gimnaziul Fundațional din Năsăud. Ulterior, el a frecventat cursurile teologice ale Seminarului Andreian de la Sibiu, unde este atestat în 1910 ca elev în cursul I teologic, dar și ca membru în comisia literară a *Societății de lectură "Andrei Șaguna"*⁷⁵. Aceleași documente universitare îl consemnează student la teologie la Cernăuți în anul 1913⁷⁶, dar prezența sa în capitala Bucovinei este anterioară acestui moment. Ne bazăm această afirmație pe o știre apărută în ziarul arădean *Românul* din martie 1911, unde se prezintă o telegramă semnată de mai mulți studenți români din Transilvania la Facultatea de Teologie a Universității din Cernăuți, adresată colegilor lor de la Universitatea din Cluj, cerându-li-se să apere cu orice preț limba română. Printre semnatarii acestei telegrame figurează și studentul Gheorghe Guiman⁷⁷.

Tânărul Guiman a fost un student activ și implicat social. În anul 1912 a fost atras într-un scandal de presă, alături de mai mulți colegi. Aceștia erau acuzați de un ziar bucovinean că nu-și fac datoria de student și frecventează mai mult cafenelele în compania profesorilor Isopescul și Luță. Studenții astfel denigrați, printre care și Gheorghe Guiman, au respins acuzațiile aduse în mod gratuit, publicând o scrisoare în ziarul arădean *Românul*⁷⁸. Tot în anul 1912, Gheorghe Guiman, alături de alți colegi studenți teologi din Transilvania, semnează o scrisoare adresată celor 16 tineri greco-catolici de la Oradea discriminați pe motive etnice și lingvistice de conducerea Seminarului Romano-Catolic din orașul de pe Crișul Repede⁷⁹.

⁷³ C-tin Băjenaru, *op. cit.*, p. 216.

⁷⁴ *Transilvania*, nr. 6, noiembrie-decembrie 1913, p. 436.

⁷⁵ *Biserica și Școala*, XXXIV, nr. 37/12 (25) septembrie 1910, p. 5; *Gazeta Transilvaniei*, LXXIII, nr. 194/4 (17) septembrie 1910, p. 3; *Tribuna*, XIV, nr. 189/4 (17) septembrie 1910, p. 6.

⁷⁶ Szögi László, *op. cit.*, p. 168, nr. 1.371; Mészáros Andor, Szögi László, Varga Júlia, *op. cit.*, p. 471, nr. 6.987; Szabó Miklós, Simon Zsolt, Szögi László, *op. cit.*, p. 310, nr. 2.610.

⁷⁷ *Românul*, I, nr. 55/9 (22) martie 1911, p. 8.

⁷⁸ *Idem*, II, nr. 45/25 februarie (9 martie) 1912, p. 7.

⁷⁹ *Gazeta Transilvaniei*, LXXV, nr. 27/5 (18) februarie 1912, p. 2; *Tribuna*, XVI, nr. 27/4 (17) februarie 1912, p. 4.

Împreună cu sora sa, Virginia Guiman, Gheorghe Guiman a donat în vara anului 1914 opt coroane în cadrul unei *Producțiuni împreună cu cântări, declamări și teatru*, a elevilor de la Școala centrală din Bran, venitul colectat astfel urmând a acoperi costurile unei excursii la Mănăstirea Argeșului⁸⁰.

Conform informațiilor vehiculate în ziarul *Telegraful Român*, se pare că după finalizarea studiilor Guiman a revenit în Transilvania și a fost o perioadă prefect de studii la Seminarul Andreian de la Sibiu. În această calitate, el și-a răscumpărat felicitările primite cu ocazia onomasticii (1915), dăruind 15 coroane, din care zece la Fondul *Petru Șpan* pentru sprijinirea copiilor de moți pentru a învăța o meserie și cinci coroane la Fondul *Episcop Nicolae Popea* pentru masa învățăceilor meseriași ai *Reuniunii meseriașilor români din Sibiu*⁸¹. Numele său este menționat din nou în aceeași publicație, în aceeași calitate, făcând o donație de trei coroane la *Fondul pentru darurile de Crăciun* ale elevilor de la Școala de aplicație seminarială, cu ocazia faptului că i-a fost majorat salariul⁸². În anul 1916, Guiman a repetat gestul din anul anterior, răscumpărându-și felicitările primite cu ocazia onomasticii cu suma de zece coroane pe care a donat-o Fondului *Episcop Nicolae Popea*, pentru ajutorarea copiilor care doresc să învețe o meserie din localitatea Brețcu (azi în jud. Covasna)⁸³.

În perioada interbelică, Guiman s-a îndreptat spre o carieră funcționărească în slujba statului. Astfel, într-o primă fază el a fost angajat în cadrul Ministerului de Finanțe, iar în 1919 îl regăsim în postul de șef al comisiei de ștampilare a coroanelor austro-ungare. În această calitate s-a remarcat ca un funcționar corect și cinstit, luptând împotriva abuzurilor și a speculei⁸⁴. Ulterior, Guiman s-a angajat în cadrul Siguranței, desfășurându-și activitatea la Deva, Dej, Oradea, Satu Mare⁸⁵. În a doua parte a anului 1921, Guiman a fost numit președintele Oficiului Cartiruirii din Cluj, unde a stat o jumătate de an. În această calitate a acordat peste 2.000 de locuințe funcționarilor și ofițerilor, ”fără a proceda barbar ori în chip revoltător”⁸⁶. A lăsat o bună impresie ca funcționar la Cluj, iar în ziarul *Cosînzeana*, al cărui director era Sebastian Bornemisa, personalitatea fostului student de la Cernăuți era

⁸⁰ *Gazeta Transilvaniei*, LXXVII, nr. 136/22 iunie (5 iulie) 1914, p. 3.

⁸¹ *Telegraful Român*, LXIII, nr. 44/23 aprilie (6 mai) 1915, p. 177.

⁸² *Idem*, nr. 106/10 (23) octombrie 1915, p. 427.

⁸³ *Idem*, LXIV, nr. 43/28 aprilie (11 mai) 1916, p. 175.

⁸⁴ Gheorghe Iancu, *Activitatea Consiliului Dirigent în domeniul finanțelor*, în ”*Marisia*”, VI, 1976, p. 464.

⁸⁵ *Cosînzeana*, VI, nr. 4/25 februarie 1922, Cluj, p. 4; *Monitorul Oficial*, nr. 32, 16 mai 1922, p. 1419, 1425.

⁸⁶ *Cosînzeana*, nr. 4/25 februarie 1922, p. 4

caracterizată astfel: ”funcționar harnic, priceput și serviabil cu toată lumea; moralitate înaltă și neșovăitoare, în cel mai strict înțeles al cuvântului”⁸⁷.

La începutul perioadei interbelice, Guiman s-a înscris la Facultatea de Drept a Universității din Cluj, iar în anul 1924 devine doctor în științe juridice⁸⁸.

Gheorghe Guiman a făcut pasul spre administrația publică locală. Inițial, a fost notar, apoi pretor la Miercurea Ciuc. Sursele noastre îl atestă în această calitate în anul 1924, când era unul dintre redactorii *Gazetei Oficiale* a județului Ciuc⁸⁹. A deținut această funcție până în anul 1936, când a devenit subprefect al județului Maramureș. În noua calitate a fost un apropiat al Bisericii Ortodoxe. La începutul toamnei anului 1936, el l-a însoțit pe episcopul Vadului, Feleacului și Clujului, Nicolae Colan, în vizita canonică a acestuia în Maramureș. Subprefectul s-a aflat cu înaltul prelat la Sighet (11 septembrie 1936) și Moisei (12 septembrie 1936)⁹⁰. Peste numai un an, numele său figura pe lista candidaților pentru Adunarea eparhială a Episcopiei Maramureșului⁹¹. Autorul Alexandru Filipașcu susține că Gheorghe Guiman a fost subprefect la Sighet până în anul 1939⁹². Mai adăugăm despre Guiman faptul că a fost un apropiat al revistei *Țara Bârsei* de la Brașov, pe care a ajutat-o mereu cu bani, atât în calitate de pretor la Miercurea Ciuc, cât și ca subprefect la Sighetu Marmăției⁹³. Gheorghe Guiman a avut și acțiuni filantropice; în anul 1911 a donat o coroană pentru ridicarea busturilor lui George Barițiu și Mihai Eminescu⁹⁴. Din păcate, în stadiul actual al cercetărilor nu cunoaștem data și nici împrejurările în care a murit această personalitate.

Un personaj cvasinecunoscut care a studiat teologia la Cernăuți a fost **Ioan Mardan**, originar din localitatea Sâmbăta de Sus, comitatul Făgăraș (azi jud. Brașov). Datele despre el sunt foarte puține. Nu știm din ce mediu familial provenea, cunoaștem doar că și-a finalizat studiile medii în cadrul Gimnaziului Superior Greco-Catolic din Blaj, iar ulterior alege să studieze teologia. Inițial, el a urmat cursurile Seminarului Andreian din Sibiu, între anii 1903-

⁸⁷ *Ibidem*.

⁸⁸ *Gazeta Transilvaniei*, LXXXVII, nr. 77/24 iulie 1924, p. 4.

⁸⁹ *Publicațiile Periodice Românești (ziare, gazete, reviste)*, tom. III, *Catalog alfabetic 1919-1924*, descriere bibliografică de Ileana Stanca Desa, Dulciu Morărescu, Ioana Patriche, Adriana Raliade și Iliana Sulică, postfață de Gabriel Ștrempele, București, Editura Academiei RSR, 1987, p. 398.

⁹⁰ *Renașterea*, XIV, nr. 39/27 septembrie 1936, Cluj, p. 1.

⁹¹ *Idem*, XV, nr. 44/31 octombrie 1937, p. 2.

⁹² Alexandru Filipașcu, *Istoria Maramureșului*, Baia Mare, Editura Gutinul, 1997, p. 214.

⁹³ *Țara Bârsei*, I, nr. 4, noiembrie-decembrie 1929, p. 402; *idem*, IX, nr. 4, mai-iunie 1937, p. 303.

⁹⁴ *Transilvania*, nr. 2, martie-aprilie 1911, p. 200.

1906⁹⁵. Ioan Mardan și-a completat pregătirea teologică la facultatea de profil din capitala Bucovinei. Conform datelor din matricolele universitare, Mardan a fost student la Cernăuți între anii 1907-1909⁹⁶. Nu s-a oprit doar la studiile de licență, continuând la școala doctorală. La 13 februarie 1911, tânărul transilvănean devine doctor în teologie al universității bucovinene⁹⁷, iar la 10 martie 1911 se căsătorește în orașul de pe Prut cu Eusebia Petrașcu⁹⁸. După finalizarea studiilor, Ioan Mardan a revenit în Transilvania, stabilindu-se la Turda, unde și-a început cariera de catehet. Datele noastre îl înregistrează cel mai devreme în orașul de pe Arieș la începutul anului 1912. Astfel, numele său apare în programul șirului de conferințe organizate de *Reuniunea femeilor române din Turda*, urmând a vorbi în 2 februarie 1912 despre poezii Octavian Goga și Ștefan Octavian Iosif⁹⁹. Ioan Mardan s-a impus la Turda ca dascăl. În 1914, funcționa deja la Turda ca profesor de religie și era membru corespondent al secției școlare a ASTRA, fiind propus pentru această calitate la 15 iulie 1914¹⁰⁰. După Marea Unire, Mardan și-a adus o importantă contribuție la reorganizarea învățământului din Turda pe baze românești, în noul context socio-politic marcat de Marea Unire. În anul 1919, Ioan Mardan preda Limba Română, Limba Latină și Religia la Turda¹⁰¹, desfășurându-și activitatea didactică la Liceul "Regele Ferdinand" din Turda (azi Colegiul Național "Mihai Viteazul")¹⁰². Din păcate, în stadiul actual al cercetărilor nu mai dispunem de nici o informație despre fostul student teolog de la Cernăuți.

Considerații finale. Comunitatea românească din comitatul Făgăraș a dat între anii 1875-1918 un număr de cinci studenți la Facultatea de Teologie din Cernăuți. Deși proveneau din familii modeste, acești tineri au înțeles că studiul într-o universitate este singura formă de ascensiune socială și profesională. Ei au ajuns personalități remarcabile ale Ortodoxiei românești din

⁹⁵ E. Roșca, *Monografia Institutului Seminarial*, p. 165.

⁹⁶ Szögi László, *op. cit.*, p. 167, nr. 1.359; Mészáros Andor, Szögi László, Varga Júlia, *op. cit.*, p. 471, nr. 6.970; Szabó Miklós, Simon Zsolt, Szögi László, *Erdélyiek Külföldi Egyetemjárása 1849-1919 Között*, 2 kötet, Marosvásárhely, Mentor Kiadó, 2014, p. 53, nr. 5.202.

⁹⁷ *Gazeta Transilvaniei*, LXXIV, nr. 27/5 (18) februarie 1911, p. 2; *Telegraful Român*, LIX, nr. 13/5 (18) februarie 1911, p. 63; Vasile Baltag, *Die Doktorschule für Theologie bei der Universität aus Czernowitz (1877-1918)*, în "Codrul Cosminului", XX, 2014, no. 2, p. 343.

⁹⁸ *Gazeta Transilvaniei*, LXXIV, nr. 53/8 (21) martie 1911, p. 3; *Telegraful Român*, LIX, nr. 27/10 (23) martie 1911, p. 125.

⁹⁹ *Gazeta Transilvaniei*, LXXV, nr. 285/29 decembrie 1912, p. 2.

¹⁰⁰ *Transilvania*, XLV, nr. 7-9/1 septembrie 1914, p. 342, 386.

¹⁰¹ *Gazeta Transilvaniei*, anul al 80-lea, nr. 207/5 octombrie 1919, p. 2.

¹⁰² Gheorghe Lobonț (coord.), *Colegiul Național Mihai Viteazul Turda 1909-2009. Studiu monografic*, Turda, Editura Hiperborea, 2009, p. 27, 29.

perioada interbelică, mai ales dacă ne referim la Ilie Beleuță și Ioan Dobre. Toți cei cinci și-au dedicat întreaga activitate bisericii și școlii românești, contribuind decisiv la reorganizarea și propășirea Ortodoxiei din Transilvania.